

Nr 29.

Ankom till riksdagens kansli den 9 maj 1933 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa med främmande makter avslutade överenskommelser om befrielse från värnplikt i vissa fall av dubbelt medborgarskap m. m.

Genom en den 28 februari 1933 till riksdagen avlämnad proposition, nr 134, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av fyra propositionen bilagda i statsrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna en genom ett i Haag den 12 april 1930 upprättat protokoll avslutad överenskommelse angående värnplikt i vissa fall av dubbelt medborgarskap ävensom en med Amerikas Förenta Stater den 31 januari 1933 avslutad konvention angående skyldighet för personer med dubbelt medborgarskap att fullgöra värnplikt, *dels ock* antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om ändrad lydelse av § 1 och § 12 mom. 1 värnpliktslagen den 12 juni 1925 (nr 337).

Texterna till ifrågavarande protokoll och konvention ävensom översättning till svenska språket av protokollet hava fogats till propositionen, och får utskottet hänvisa därtill.

Utskottet har dock funnit lämpligt att i förevarande utlåtande intaga dels följande delar utav översättningen av protokollet, dels ock den svenska texten till konventionen:

I.

Protokoll angående värnplikt i vissa fall av dubbelt medborgarskap.

Undertecknade befullmäktigade ombud hava i syfte att lösa vissa frågor rörande värnplikt för personer, som äro medborgare i två eller flera länder, i sina respektive regeringars namn överenskommit om följande bestämmelser:

Artikel 1.

Den, som är medborgare i två eller flera länder och vanligen är bosatt i ett av dem samt faktiskt äger närmast samhörighet med detta land, skall vara befriad från alla militära skyldigheter i varje annat av dessa länder.

Dylik befrielse må kunna medföra förlust av medborgarskap i varje annat av dessa länder.

Artikel 2.

Utan att detta innebär någon inskränkning i bestämmelserna i artikel 1 i detta protokoll, skall den, som är medborgare i två eller flera stater och enligt lagstiftningen i en av dem har rätt att vid den tidpunkt, då han uppnår myndig ålder, avsäga sig eller avstå från medborgarskap i denna stat, vara befriad från militärtjänst i densamma, intill dess han uppnått sådan ålder.

Artikel 3.

Den, som förlorat medborgarskap i en stat i enlighet med där gällande lag och förvärvat annat medborgarskap, skall vara befriad från värnplikt i den stat, vars medborgarskap han förlorat.

Artikel 4.

De Höga fördragsslutande parterna förbinda sig att från och med ikraftträdandet av detta protokoll i förhållande till varandra tillämpa de principer och regler, som ovanstående artiklar innehålla.

Artikel 5.

Genom detta protokoll påverkas på intet sätt bestämmelserna i de fördrag, konventioner eller avtal, som äro i gällande kraft mellan de Höga fördragsslutande parterna i fråga om medborgarskap eller därmed sammanhängande frågor.

Artikel 7.

Uppkommer mellan de Höga fördragsslutande parterna tvist, av vilken beskaffenhet det vara må, beträffande tolkningen eller tillämpningen av detta protokoll och har denna tvist icke på diplomatisk väg kunnat biläggas på ett tillfredsställande sätt, skall den avgöras i enlighet med de bestämmelser, som äro gällande mellan parterna beträffande avgörande av internationella tvister.

Skulle dylika bestämmelser icke vara gällande mellan parterna i tvisten, skola de under iakttagande, envar av sina grundlagar, underkasta tvisten ett skiljedoms- eller domstolsförfarande. I händelse parterna icke enas om val av annan domstol, skall tvisten, därest samtliga äro fördragsslutande parter i protokollet av den 16 december 1920 rörande den fasta mellanfolkliga domstolen, underställas denna domstol, och i annat fall en skiljedomsstol, sammansatt i enlighet med den i Haag den 18 oktober 1907 avslutade konventionen om avgörande på fredlig väg av internationella tvister.

Till bekräftelse härav hava de befullmäktigade ombuden undertecknat detta protokoll.

Som skedde i Haag den 12 april 1930

(Underskrifter.)

Sverige.

Under förbehåll om ratifikation av Kungl. Maj:t med riksdagens samtycke.

K. I. Westman.

II.

Konvention med Amerikas Förenta Stater angående skyldighet för personer med dubbelt medborgarskap att fullgöra värnplikt.

Hans Majestät Konungen av Sverige och Amerikas Förenta Staters President, vilka önska ordna frågan rörande undantag från värnplikt för personer, som äro båda de höga parternas medborgare, hava beslutat ingå en konvention i dylikt syfte och hava till sina fullmäktige utsett:

Hans Majestät Konungen av Sverige:

Tillförordnade Chefen för Sitt Utrikesdepartement, Statsrådet Herr Östen Undén;

Amerikas Förenta Staters President:

Amerikas Förenta Staters Envoyé extraordinaire och Ministre plénipotentiaire i Stockholm, the Honorable John Motley Morehead;

vilka, efter att hava delgivit varandra sina fullmakter, som befunnits i god och behörig ordning, överenskommit om följande bestämmelser:

Artikel 1.

Den, som är båda de höga fördragsslutande parternas medborgare och vanligen är bosatt inom den ena partens område och faktiskt äger närmast samhörighet med denna part, skall vara befriad från alla militära förpliktelser inom den andra partens område.

Artikel 2.

Denna konvention skall ratificeras av Hans Majestät Konungen av Sverige med svenska Riksdagens samtycke och av Amerikas Förenta Staters President efter hörande och med samtycke av Förenta Staternas Senat. Den skall träda i kraft tre månader från det ratifikationsinstrumenten utväxlats i Washington och skall gälla intill dess sex månader förflutit från det densamma blivit av någondera parten uppsagd.

Till bekräftelse härav hava de fullmäktige undertecknat denna konvention i två exemplar, vartdera utfärdat å svenska och engelska språken, och försett densamma med sina sigill.

Som skedde i Stockholm den 31 januari 1933.

ÖSTEN UNDÉN.
(L. S.)

JOHN MOTLEY MOREHEAD.
(L. S.)

Det vid propositionen fogade lagförslaget var av följande lydelse:

»Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse av § 1 och § 12 mom. 1 värnpliktslagen den 12 juni 1925 (nr 337).

Härigenom förordnas, att § 1 och § 12 mom. 1 värnpliktslagen den 12 juni 1925 skola hava följande ändrade lydelse:

§ 1.

Svensk man är värnpliktig från och med det kalenderår, under vilket han fyller tjugu år, till och med det, under vilket han fyller fyrtiotvå år.

Är svensk medborgare tillika medborgare i främmande stat och har han hemvist i den främmande staten, bestämmer Konungen, huruvida värnplikt skall åligga honom här i riket.

§ 12.

1. Vederbörande mantalsskrivningsförrättare åligger att, sedan mantalsskrivningarna blivit avslutade, med ledning av mantalsslängderna uppsätta fullständiga listor över inskrivningsskyldiga värnpliktiga. Dessa listor skola för granskning översändas till vederbörande pastorsämbeten, vilka genom anteckning å dem böra upplysa, dels om någon av däruti upptagna värnpliktiga är på grund av honom ådömd straffpåföljd för alltid eller för viss tid utestängd från behörighet och rättigheter, som omförmälas i 2 kap. 19 § strafflagen, eller avlidit eller avflyttat till annan ort, som, då den är känd, bör uppgivas, eller är inskriven å sjömanshus, med uppgift på sjömanshuset, dels om och vilka inskrivningsskyldiga värnpliktiga efter mantalsskrivningen inflyttat i församlingen, med uppgivande, där så ske kan, från vilken ort inflyttningen skett, varefter listorna, bekräftade med vederbörande pastorers underskrifter, skola till mantalsskrivningsförrättaren återsändas. Mantalsskrivningsförrättaren insänder dessa listor, behörigen transporterade och summerade, till vederbörande inskrivningsbefälhavare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933. Vad i § 1 andra stycket stadgas skall äga tillämpning jämväl med avseende å den, som före nämnda dag inskrivits såsom värnpliktig.»

Beträffande de skäl, som ligga till grund för de i propositionen framställda förslagen, får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet. Vad först angår den genom protokollet i Haag den 12 april 1930 avslutade överenskommelsen angående värnplikt i vissa fall av dubbelt medborgarskap har ministern för utrikes ärendena den 19 december 1930 till statsrådsprotokollet uttalat, att han funne det med Haagprotokollet avsedda syftet behjärtansvärt, och att han över huvud icke såge några betänkligheter mot ett godkännande för Sveriges del av detsamma. Chefen för försvarsdepartementet har i statsrådet den 24 februari 1933 gjort enahanda uttalande angående Haagprotokollets syfte. Utskottet anser sig kunna uttala sin anslutning till vad ministern för utrikes ärendena och chefen för försvarsdepartementet sålunda anför.

Vidkommande konventionen med Amerikas Förenta Stater angående skyldighet för personer med dubbelt medborgarskap att fullgöra värnplikt utgör den samma det enda resultatet av vissa sedan några år tillbaka förda, från Förenta Staternas sida inledda underhandlingar angående överenskommelser med Sverige. Därvid hava Förenta Staterna föreslagit överenskommelser, vilka syftade till, att personer, födda i Förenta Staterna av utländska föräldrar, ävensom där naturaliserade personer, icke, så länge de enligt amerikansk lag vore medborgare i Förenta Staterna, skulle vara förpliktade att fullgöra militärtjänst eller

annan på undersåtskap vilande förpliktelse under vistelse å område, lydande under den andra statens jurisdiktion.

Med hänsyn till den mellan Sverige och Förenta Staterna gällande, den 26 maj 1869 avslutade konventionen angående utflyttade personers nationalitet (Svensk författningssamling 1871, nr 29) har det från svensk sida icke syntts erforderligt, att överenskommelse träffades mellan Sverige och Förenta Staterna i fråga om personer, vilka tidigare på grund av födseln varit medborgare i det ena landet, men sedermera, efter det de naturaliserats i det andra landet, önskade att tillfälligt besöka sitt ursprungliga hemland. Däremot har man ansett sig kunna gå med på en överenskommelse med Förenta Staterna, som skulle avse personer, vilka samtidigt äro såväl svenska som amerikanska medborgare. Nämda överenskommelse skulle dock inskränkas till att gälla befrielse från värnplikt. Vidare har det ansetts önskvärt, att förutsättningarna för sådan befrielse bestämdes i konventionen på samma sätt som skett i det förut omförmälda Haagprotokollet. I överensstämmelse härmed har också konventionen blivit avfattad.

I konventionen hava icke givits några regler för den händelse tvist skulle uppkomma mellan parterna angående tolkningen eller tillämpningen av konventionen. För sådant fall gälla emellertid tidigare mellan Sverige och Förenta Staterna ingångna överenskommelser, nämligen *dels* en konvention den 13 oktober 1912 rörande tvisters hänskjutande till en internationell undersökningskommission, enligt vilken konvention alla tvister, som uppstå mellan den svenska och den amerikanska regeringen, av vad natur de vara må, skola, då de ej kunna lösas på diplomatisk väg, och då de fördragsslutande parterna icke anlita skiljedom, hänskjutas, för undersökning och yttrande, till en ständig internationell kommission, sammansatt på visst i konventionen angivet sätt, *dels ock* en skiljedomstraktat den 27 oktober 1928, vilken innehåller bestämmelser i fråga om tvisters hänskjutande till skiljedomstol.

Konventionen den 31 januari 1933 kommer enligt vad utskottet inhämtat att få praktisk betydelse endast beträffande sådana i Amerikas Förenta Stater av svenska föräldrar födda män med hemvist därstädes, som ännu icke uppnått tjugutva års ålder. Efter det de uppnått denna ålder, förlora de svenskt medborgarskap, såframt ej dessförinnan Konungen, på ansökan, medgivit, att medborgarskapet ändock må bibehållas. Visserligen torde konventionen så gott som uteslutande vara till Förenta Staternas förmån, men Sverige synes dock icke hava något att förlora på att tillmötesgå Förenta Staterna genom att godtaga konventionen. I detta sammanhang vill utskottet anmärka, att under världskriget vissa tvistigheter uppstodo rörande ifrågasatt krigstjänstgöring för Förenta Staterna av svenska medborgare, vilka genom att ingiva »first papers» vidtagit åtgärder för att bli va medborgare i Förenta Staterna. Dessa tvistigheter gällde sålunda icke personer, som beröras av nu ifrågavarande konvention, vilken avser sådana män, som äro på en gång amerikanska och svenska medborgare.

Med hänsyn till vad i ärendet blivit anfört anser utskottet sig kunna tillstyrka riksdagen att godkänna konventionen.

Ett godkännande av Haagprotokollet och konventionen förutsätter ändring av 1 § värnpliktslagen den 12 juni 1925 (nr 337). Mot det förslag till ändring av nämnda lagstadgande, som propositionen innehåller, har utskottet intet att erinra.

I 12 § 1 mom. värnpliktslagen har föreslagits ändring, på sätt framgår av propositionen, för att minska Konungens befallningshavandes arbetsbörda genom befrielse från skyldighet att taga befattning med vissa listor, som med ledning av mantalslängderna uppsättas över inskrivningsskyldiga värnpliktiga. Utskottet tillstyrker, att den föreslagna ändringen vidtages.

Utskottet får på grund av vad sålunda anförts hemställa, att riksdagen måtte

A) godkänna den genom det i Haag den 12 april 1930 upprättade protokollet avslutade överenskommelsen angående värnplikt i vissa fall av dubbelt medborgarskap;

B) godkänna den med Amerikas Förenta Stater den 31 januari 1933 avslutade konventionen angående skyldighet för personer med dubbelt medborgarskap att fullgöra värnplikt; samt

C) antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändrad lydelse av § 1 och § 12 mom. 1 värnpliktslagen den 12 juni 1925 (nr 337).

Stockholm den 9 maj 1933.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, von Geijer**, *Öhman, Norman* och *P. Sandström**, fröken *Hesselgren**, samt herrar *Olof Carlsson* och *Forslund**;

från andra kammaren: herrar *Magnusson i Kalmar, Hage, Wallerius**, *Olovsson i Västerås**, *Gardell i Gans, Sandberg**, *Hermansson* och *Sandström i Nyland*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.